

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 1, ročník 14., vydané v marci 2026

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Wrocław. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translitológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

doc. Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

SPOLOČNÁ POĽNOHOSPODÁRSKA POLITIKA A JEJ SÚLAD S MEDZINÁRODNÝM ENVIRONMENTÁLNYM PRÁVOM

THE COMMON AGRICULTURAL POLICY AND ITS COMPLIANCE WITH
INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW

Rebeka Petra Jánošová ¹

Autorka pôsobí ako interný doktorand na Fakulte práva na Paneurópskej vysokej škole v Bratislave. Vo svojom výskume sa venuje Európskym poľnohospodárskym dotáciám a medzinárodnému environmentálnemu právu

The author is an internal PhD candidate at the Faculty of Law at the Pan-European University in Bratislava. In her research, she focuses on European agricultural subsidies and international environmental law.

Abstrakt

Ochrana životného prostredia a poľnohospodárstvo predstavujú dve oblasti, ktoré sa vzájomne prelínajú. EÚ v tomto kontexte čelí mnohým environmentálnym výzvam hlavne v oblasti kvality ovzdušia, odpadového hospodárstva, efektívneho využitia prírodných zdrojov a posilnenia biodiverzity. Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) a medzinárodné environmentálne právo vstupujú do vzájomného konfliktu v prípadoch, kedy environmentálne regulácie ovplyvňujú poľnohospodársku produkciu a ekonomické záujmy poľnohospodárov. Článok prostredníctvom prípadových štúdií, vrátane zákazu použitia neonicotínoidov v poľnohospodárstve a ochrany rašelin a mokradí, poukazuje na praktické dopady regulácií na poľnohospodársku produkciu, ekonomické dôsledky regulácií a environmentálne problémy. Kombinácia právnych mechanizmov a podpora otvoreného dialógu medzi aktérmi realizácie SPP a environmentálnymi organizáciami umožňuje dosiahnuť kompromis medzi udržateľným rozvojom poľnohospodárstva a záujmami členských štátov EÚ.

Kľúčové slová: environmentálne právo, Spoločná poľnohospodárska politika, biodiverzita

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Rebeka Petra Jánošová, DiS., Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Tomášikova 20, 821 02 Bratislava
E-mail: rebiirea@gmail.com

Abstract

Environmental protection and agriculture are two interconnected areas that currently receive significant attention. The European Union faces numerous environmental challenges, particularly in the fields of air quality, waste management, efficient use of natural resources, and biodiversity enhancement. The Common Agricultural Policy (CAP) and international environmental law come into conflict when environmental regulations affect agricultural production and the economic interests of farmers. Through case studies, including the ban on the use of neonicotinoids in agriculture and the protection of peatlands and wetlands, this article highlights the practical impacts of regulations on agricultural production, the economic consequences for farmers, and environmental issues. Combination of legal mechanisms and the promotion of open dialogue between CAP implementation actors and environmental organizations allows for a compromise between sustainable agricultural development and the interests of EU members.

Keywords: environmental law, Common Agricultural Policy, biodiversity

Úvod

Vzťah medzi človekom a životným prostredím patrí medzi kľúčové témy dnešnej spoločnosti, keďže spôsob využívania prírodných zdrojov významne ovplyvňuje kvalitu života aj udržateľnosť ďalšieho vývoja.

V priemyselne rozvinutých krajinách od druhej polovice 20. storočia sa často diskutuje o hrozbách, ktoré predstavujú ľudské aktivity spojené s priemyselnou výrobou a spotrebou pre životné prostredie. K narušeniu tohto vzťahu prispievajú aj ľudia, ktorí popierajú environmentálnu krízu a neuznávajú existenciu environmentálnych problémov. Argumentujú pritom, že ide len o dočasné problémy, ktoré je možné odstrániť novými technológiami (Klocková, 2006, s. 166).

Členské štáty EÚ majú povinnosť kontrolovať a eliminovať činnosti, ktoré by mohli mať negatívny dopad na životné prostredie. Do environmentálnych problémov, ktorým ľudstvo dnes čelí, sa zaraďujú hlavne znečisťovanie ovzdušia, narušenie biodiverzity, ale aj environmentálne hrozby ako globálne otepľovanie, znečisťovanie riek a morí, ochrana rastlín a voľne žijúcich živočíchov a mnohé ďalšie. Všetky tieto problémy sú spoločné problémy EÚ, žiadny členský štát ich nedokáže vyriešiť samostatne. Z toho dôvodu sa vytvárajú medzinárodné dohody, zmluvy a právne regulácie zameriavajúce sa na plošnú ochranu životného prostredia.

SPP patrí medzi najdlhšie sa rozvíjajúce odvetvové politiky v európskom práve. Od svojho vzniku v 60. rokoch 20. storočia prešla SPP viacerými významnými reformnými zmenami, ktoré sa primárne orientovali na udržateľnosť, financovanie produkcie a stabilizáciu trhov. SPP je dnes aj kľúčovým nástrojom pre tvorbu medzinárodného environmentálneho práva, v súvislosti s ktorou sú jasne stanovené environmentálne ciele. Cieľom SPP v súčinnosti s medzinárodným environmentálnym právom je prepojenie vnútroštátnych záväzkov v oblasti ochrany životného prostredia s medzinárodnými právnymi záväzkami.

Teoretický a právny rámec Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a medzinárodného environmentálneho práva

Poľnohospodárstvo šiestich zakladajúcich štátov EÚ bolo výrazne ovplyvnené štátnymi zásahmi, keď podpísaním Rímskej zmluvy v roku 1958 vznikol spoločný trh. Začleňovaniu poľnohospodárskych výrobkov do voľného pohybu tovaru predchádzalo odstraňovanie vnútroštátnych intervenčných mechanizmov, ktoré boli nezlučiteľné so spoločným trhom. To patrí medzi hlavné dôvody vzniku SPP (Majerczyk, 2025, s. 1).

SPP predstavuje jednu z najstarších politík EÚ. Od svojho vzniku v roku 1962 zohráva kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní stability poľnohospodárskych trhov, potravinovej bezpečnosti, zabezpečenia cenovo dostupných potravín a primeranej životnej úrovne poľnohospodárov (Európska komisia, 2022). Rozsah záujmu SPP sa postupne rozširuje a okrem poľnohospodárskej výroby jej zameranie sa rozšírilo aj na environmentálne ciele. V súčasnosti SPP reaguje na nové spoločenské výzvy, medzi inými na problematiku ochrany životného prostredia a na udržateľné využitie prírodných zdrojov.

Právny základ SPP je zakotvený v Zmluve o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), hlava III, články 38-44. Článok 39 ZFEÚ ustanovuje hlavné ciele SPP, ako zvýšenie podpory poľnohospodárstva podporovaním technického pokroku, zabezpečením racionálneho rozvoja poľnohospodárskej výroby a optimálneho využitia výrobných faktorov, najmä pracovnej sily (1), zabezpečenie primeranej životnej úrovne poľnohospodárov (2), stabilizácia trhov (3), zabezpečenie bezpečného zásobovania (4), zabezpečenie primeraných spotrebiteľských cien (5).

V súčasnosti je v platnosti SPP 2023-2027, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2023. SPP prináša reformy zamerané na spravodlivejšie, ekologickejšie a udržateľnejšie poľnohospodárstvo. SPP 2023-2027 prináša inovatívnu politiku s dôrazom na výsledky a výkonnosť. Každá krajina v EÚ má vypracovaný strategický plán zameraný na rozvoj vidieka a podporu malých poľnohospodárov (Rada EÚ, 2023).

Slovensko má schválenú environmentálnu politiku „Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky SR do roku 2030“ (Envirostratégia 2030), v ktorom sú stanovené postupy, ako čeliť najväčším environmentálnym výzvam. Priority štátnej environmentálnej politiky sú postavené na analýzach Inštitútu environmentálnej politiky. Najväčšie výzvy v oblasti životného prostredia sú na Slovensku zaznamenané v odpadovom hospodárstve, kvalite ovzdušia a ochrane biotopov (Široký et al., 2020, s. 4–5).

Cieľom najnovšej reformy SPP 2023-2027 v EÚ je dosiahnutie vyššej flexibility členských štátov pri plánovaní (1), spravodlivejšie prerozdelenie finančných prostriedkov s cieľom účinnejšie podporovať poľnohospodárov a menšie poľnohospodárske podniky (2), dosiahnuť ciele EÚ v oblasti klímy a životného prostredia (3), zvýšiť konkurencieschopnosť odvetvia (4), reagovať na environmentálne krízy (5) (Široký et al., 2020, s. 4–5). Snahy EÚ o modernizáciu a zefektívnenie SPP sú úzko prepojené s kontextom medzinárodného environmentálneho práva.

Medzinárodné environmentálne právo predstavuje dynamicky sa rozvíjajúcu právnu oblasť, ktorá reflektuje zvýšený záujem členských štátov o ochranu životného prostredia. Právnu reguláciu tvoria predovšetkým medzinárodné zmluvy, ktoré pokrývajú oblasti od ochrany klímy až po ochranu jednotlivých druhov rastlín a živočíchov (Blaškovič, 2018, s. 78–79). Medzi najvýznamnejšie medzinárodné dohody, ktorými je Európska únia viazaná, patrí Rámcový dohovor OSN o zmene klímy, Parížska dohoda, Aarhuský dohovor a Dohovor o biologickej diverzite

Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (UNFCCC) je hlavným nástrojom na zmiernenie a zamedzenie hrozby klimatických zmien v dôsledku rapídneho nárastu antropogénnych emisií skleníkových plynov. UNFCCC bol prijatý 9. mája 1992 v New Yorku, nadobudol platnosť 23. novembra 1994 (United Nations Framework Convention on Climate Change, 1992). Parížska dohoda o zmene klímy predstavuje medzinárodnú zmluvu, ktorej cieľom je obmedziť globálne otepľovanie a bojovať proti zmene klímy. Parížska dohoda bola prijatá na 21. konferencii zmluvných strán (COP21) Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (UNFCCC) v Paríži, 12. decembra 2015 (Paris Agreement, 2015). Aarhuský dohovor (Aarhus Convention), prijatý 5. júna 1998, posilňuje práva verejnosti na účasť v environmentálnych otázkach. Aarhuský dohovor ustanovuje aj niekoľko práv verejnosti, pokiaľ ide o ochranu a starostlivosť o životné prostredie. Sú to hlavne právo na informácie o životnom prostredí, právo účasti verejnosti na rozhodovacom procese a právo na prístup k spravodlivosti v oblasti súdneho preskúmania postupov a rozhodnutí orgánov verejnej moci (Ministerstvo životného prostredia SR, 1998).

Dohovor o biologickej diverzite (CBD) (Ministerstvo životného prostredia SR, 1992) bol prijatý 5. júna 1992 na Konferencii OSN, nadobudol účinnosť 29. decembra 1993. CBD je zameraný na ochranu biologickej rozmanitosti a udržateľné využívanie prírodných zdrojov (Koprlová, 2018, s. 229). Medzi ústredné ciele CBD patria ochrana biologickej diverzity (1), trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov (2) a spravodlivé prerozdelenie prínosov vyplývajúcich z využívania genetických zdrojov (3) (Convention on Biological Diversity, 2026).

CBD zaväzuje členské štáty na prijatie vnútroštátnych stratégií, plánov a opatrení na ochranu ekosystémov, integráciu ochrany biodiverzity do sektorových politík. Účinná implementácia záväzkov CBD sa zakladá na princípoch medzinárodnej spolupráce, trvalo udržateľného rozvoja, výskumu, výchovy, vzdelávania a osvetu, ale aj hodnotenia vplyvov, výmeny informácií a minimalizácie nepriaznivých dopadov ľudskej činnosti (Koprlová, 2018, s. 230). Na CBD nadväzujú dva významné protokoly:

- (1) Protokol o biologickej bezpečnosti k CBD (Kartagenský protokol o biologickej bezpečnosti), ktorý sa zameriava na bezpečné nakladanie s geneticky modifikovanými organizmami a prevenciu rizík pre biodiverzitu a ľudské zdravie. Protokol bol prijatý 29. januára 2000 a nadobudol účinnosť 11. septembra 2003 (Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2000).
- (2) Protokol Nagoya o prístupe k genetickým zdrojom a spravodlivom rozdeľovaní prínosov (Nagojský protokol), ktorý upravuje prístup ku genetickým zdrojom a rozdeľovanie prínosov

z ich využívania a nadobudol účinnosť 12. októbra 2014 (Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2011).

SPP je v súčasnosti hlavným nástrojom implementácie environmentálnych záväzkov, ktoré EÚ prijíma na globálnej úrovni do politík jednotlivých štátov. Rámcové dohovory OSN ako aj vyššie zmieňované medzinárodné zmluvy zaväzujú členské štáty EÚ naplňať dohody na svojom území prostredníctvom prijímania vnútroštátnych politík. SPP 2023-2027 je štruktúrovaná tak, aby podporovala ekonomickú stabilitu poľnohospodárov. Zároveň reflektuje strategické plány EÚ prijaté na medzinárodnej úrovni. Dôležitým prvkom týchto medzinárodných dohôd je podmienenosť priamej finančnej podpory poľnohospodárov, prepojenie vnútroštátnych právnych predpisov s cieľmi Parížskej dohody a ostatných medzinárodných dohôd na globálnej úrovni.

Teoretický a právny rámec SPP a medzinárodného environmentálneho práva je charakteristický dynamickým vzťahom medzi ekonomickými, sociálnymi a environmentálnymi cieľmi. SPP sa postupne transformuje z nástroja čisto produkčnej politiky na politiku, ktorá musí reflektovať environmentálne limity a medzinárodné záväzky EÚ. Tento proces je sprevádzaný napätím medzi tradičnými cieľmi poľnohospodárskej politiky a rastúcimi požiadavkami ochrany životného prostredia.

Previazanosť Spoločnej poľnohospodárskej politiky a medzinárodného environmentálneho práva

Z hľadiska väzby SPP na medzinárodné environmentálne právo, SPP predstavuje príklad toho, ako je možné medzinárodné environmentálne záväzky implementovať do konkrétnych právnych mechanizmov na úrovni vnútroštátnej alebo regionálnej politiky v jednotlivých členských štátoch EÚ. Na základe medzinárodného práva štáty EÚ prijímajú politiky a oparenia, ktoré reflektujú globálne ciele v oblasti riešenia zmeny klímy, ochrany prírodných zdrojov a posilnenia biodiverzity (European Commission, 2023). Cieľom SPP je dosiahnuť vyššie uvedené environmentálne ciele spôsobom, ktorý je sociálne i ekonomicky udržateľný pre vidiecke komunity, poľnohospodárov a EÚ ako celok.

Napriek uvedeným prepojeniam však implementácia SPP vo vzťahu k medzinárodnému environmentálnemu právu čelí mnohým výzvam a kritikám. V poslednej dobe je možné vnímať podstatné zmeny v environmentálnom práve EÚ. V právnych reguláciách dochádza k zmene dôrazu z detailne určených faktických cieľov na určenie všeobecných cieľov, ktoré poskytujú členským štátom EÚ vyššiu flexibilitu (Stehlík, 2012, s. 30). To má za následok, že všetky členské štáty využívajú výnimky z environmentálnych a poľnohospodárskych podmienok, niektoré štáty odložili alebo obmedzili uplatňovanie zelených opatrení, ktoré sú potrebné na získanie finančných prostriedkov. Podľa audítorov plány SPP nepreukazujú podstatných nárast zelených ambícií obsiahnutých v medzinárodnom environmentálnom práve (European Court of Auditors, 2024).

Na globálnej úrovni doposiaľ neexistuje medzinárodná zmluva, ktorá by zmluvným stranám ukladala povinnosť zaviesť a prostredníctvom vnútroštátneho práva garantovať postih fyzických a právnických osôb za porušenie pravidiel ochrany životného prostredia v rámci ich jurisdikcie. Len výnimočne medzinárodné zmluvy vyžadujú od zmluvných strán prijatie opatrení postihujúce nelegálne konania na ich území, hlavne v prípadoch, ak takáto činnosť má cezhraničný charakter. V takom prípade je existencia medzinárodného záväzku odôvodnená, nakoľko je potrebná medzinárodná koordinácia postupu (Košičiarová, 2018, s. 28).

Takúto požiadavku ustanovuje napríklad Kartagenský protokol o biologickej bezpečnosti k CBD, ktorý v čl. 25 vyžaduje od zmluvných strán vhodné domáce vnútroštátne opatrenia na postihovanie nelegálnych cezhraničných pohybov živých modifikovaných organizmov alebo Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín, ktorý v čl. 8 od zmluvných strán vyžaduje, aby prijali opatrenia na pokutovanie obchodu s takými exemplármi alebo ich držbu. Ani v uvedených prípadoch však medzinárodné zmluvy neustanovujú spôsob, akým majú členské štáty upraviť sankcionovanie osôb vo svojom vnútroštátnom práve. Zvyčajne sa vyžaduje len to, aby tieto opatrenia boli vhodné alebo primerané (Košičiarová, 2018, s. 28–29).

Väčšina medzinárodných zmlúv v rámci SPP uprednostňuje rokovania medzi spornými štátmi ako prvý rok pri riešení sporov pred použitím formálnych metód. Z toho dôvodu je diplomatická komunikácia najčastejšie využívaným prostriedkom. Vyjednávanie a priame rokovania medzi spornými štátmi majú aj význam vo forme prevencie pred potenciálnymi spormi, ktoré by mohli vzniknúť z jednostrannej činnosti štátu. Príkladom takejto formy prevencie je prípad „*Lake Lannoux*“, (Lake Lanoux Arbitration, 1957) kde arbitrážny súd uznal nutnosť konzultácie medzi spornými štátmi (Francúzsko a Španielsko) pri využívaní spoločných prírodných zdrojov. Podobným príkladom je aj prípad „*Fisheries Jurisdiction*“ (Fisheries Jurisdiction (United Kingdom v Iceland), 1974) (Veľká Británia a Island), v ktorom medzinárodný súd uznal za povinné viesť priame rokovania medzi spornými stranami k spravodlivému riešeniu sporu (Ščerbák, 2011, s. 139).

Arbitráž predstavuje jeden z najstarších spôsobov riešenia sporov, ktoré si čoraz viac nachádza uplatnenie práve v riešení environmentálnych sporov. Do začiatku 20. storočia bola arbitráž často vnímaná ako diplomatický spôsob riešenia sporov, ktorý bol svojou podstatou podobný zmierovaciemu konaniu alebo mediácii. V súčasnosti sa vyvinula do viac právnej procedúry, porovnateľnej so súdnym konaním, čím si získala väčšiu vážnosť. (Stephens, 2009, s. 28) Možno ju charakterizovať ako „*spôsob riešenia sporov medzi štátmi prostredníctvom sudcov, ktorých si strany zvolia a podľa práva, ktorej sila a lukratívnosť sa ukazuje v tom, že na rozdiel od predchádzajúcich diplomatických spôsobov riešenia sporov, sa strany zavazujú prijať rozhodnutie arbitrážneho orgánu a vykonať ho v dobrej viere.*“ (Ščerbák, 2011, s. 142)

Arbitráž predstavuje efektívny mechanizmus, ktorý umožňuje členským štátom riešiť spory efektívnejšie a často účinnejšie ako zdĺhavé súdne spory. Jej výhodou je kombinácia diplomatického prístupu a právnej záväznosti rozhodnutí prostredníctvom otvoreného dialógu.

Tento mechanizmus poukazuje na to, ako je možné riešiť konflikty, v ktorých sa stretávajú záujmy, od medzinárodného práva až po konkrétne ekonomické alebo politické záujmy členských štátov. Existujú však aj prípady, kedy EÚ zavádza celoplošné nariadenia pre všetky členské štáty, pri ktorých sa konfrontačne stretávajú záujmy aktérov tvorby SPP a medzinárodné environmentálne záväzky. V takých prípadoch je často výsledkom súdny spor medzi EÚ a konkrétnymi členskými štátmi alebo skupinou členských štátov implementujúcich SPP do svojich politík.

Prípadové štúdie - konflikt Spoločnej poľnohospodárskej politiky a medzinárodného environmentálneho práva

Implementácia medzinárodných environmentálnych záväzkov EÚ predstavuje významnú časť európskej politiky, vrátane SPP. Z tohto hľadiska SPP musí vnútroštátne opatrenia zohľadniť v medzinárodnom právnom rámci, čo znamená, že vnútroštátna politika členských štátov EÚ musí zohľadniť nielen interné priority a vlastné záujmy, ale aj záujmy a záväzky vyplývajúce z medzinárodných environmentálnych dohôrov. V praxi sa však vyskytujú prípady, kedy vzniká konflikt medzi ekonomickými záujmami a ochranou životného prostredia. Nasledujúce prípadové štúdie ilustrujú, ako sa záväzky vyplývajúce z SPP dostávajú do konfrontácie s požiadavkami medzinárodného environmentálneho práva.

Obmedzenie neonicotínoidov a ochrana opel'ovačov

Európska komisia v apríli 2018 zaviedla opatrenia na zákaz troch kontroverzných neonicotínoidných insekticídov na všetkých plodinách pestovaných vo voľnej prírode. Neonicotínoidy majú vysoký podiel na masívnom úhyne včiel a ďalšieho hmyzu, ktoré opel'ujú rastliny. Toto rozhodnutie vyvolalo v poľnohospodárskej komunite značný rozruch, opatrenia ohrozujú plány členských štátov v rámci SPP, nakoľko znižujú agrárnu produkciu a priamu finančnú podporu pre poľnohospodárov. Poľnohospodári už stáročia používajú domáce zmesi tabakových listov a vody ako prírodný pesticíd na ničenie hmyzích škodcov. Imidokloprid sa používa v poľnohospodárstve už od začiatku 90. rokov 20. storočia a neonicotínoidy a fipronil zasa tvoria približne tretinu celosvetového trhu s insekticídmi (Valavanidis, 2018, s. 1). Poľnohospodári argumentujú že úplný zákaz použitia týchto pesticídov skomplikuje prácu predovšetkým pestovateľom cukrovej repy. Návrat ku klasickej ochrane postrekom proti škodlivému hmyzu je omnoho väčšou záťažou pre životné prostredie i pre ľudí, ktorí tieto látky aplikujú, argumentujú hlavne pestovatelia cukrovej repy (Koreň, 2023).

Opatrenia EÚ smerujú na ochranu biodiverzity, ktoré je v súlade s medzinárodnými záväzkami v rámci environmentálneho práva, avšak odporcovia argumentujú, že SPP je výlučne nástroj hospodárskej podpory a environmentálne podmienky by mali byť minimálne. Na druhej strane, Európska komisia deklaruje, že SPP nie je izolovaná politika, ale musí rešpektovať medzinárodné environmentálne záväzky vyplývajúce z medzinárodného práva, ktoré majú prednosť pred hospodárskymi záujmami. Doposiaľ Európska komisia nedosiahla žiadne konečné

stanovisko, avšak zohľadňuje názory pestovateľov a zaviazla sa vypracovať ďalšie interné analýzy s cieľom definovať záväzné stanovisko (Pesticide Action Network Europe and Others v Belgium, 2023).

Ochrana rašielín, mokradí a riek

Európska komisia zavádza pre členské štáty EÚ opatrenia v oblasti ochrany mokradí a vodných tokov a opatrenia na podporu obhospodarovanej pôdy v rámci SPP. Európska komisia argumentuje, že členské štáty nedostatočne implementujú národné stratégie v rámci GAEC 2 (Department of Agriculture, Food and the Marine, 2025) (Good Agricultural and Environmental Condition), ktorej cieľom je uchovávať biodiverzitu a znižovať úniky uhlíka. Zmena klímy (jej zmierňovanie a adaptácia) je hlavnou environmentálnou výzvou, na ktorú sa snaží táto norma reagovať.

V roku 2025 sa dokonca spor sústredil na to, že niekoľko členských štátov uplatnilo SPP opatrenia, ktoré umožnili vodné drenáže pre zvýšenie produkcie a efektivity pôdy. Environmentálne organizácie však argumentujú, že takéto opatrenia narúšajú mokrade a chránené územia. Európska komisia ďalej uvádza, že SPP má „*tendenciu poháňať ničenie a prebiehajúcu degradáciu mokradí a rašelinísk, keďže poľnohospodári boli povzbudzovaní k zvyšovaniu svojej produkcie a premene rozmanitých ekosystémov na poľnohospodársku pôdu.*“ V niektorých členských štátoch (Fínsko, Írsko, Litva, Poľsko) je úroveň ochrany rašielín a mokradí na veľmi nízkej úrovni (Nemcová a Caiati, 2022, s. 4). Napriek tomu, že EÚ zaviedla normu pre dobrý poľnohospodársky a ekologický stav a nariadila členským štátom zaviesť požadované opatrenia do svojich politík do roku 2023, až 12 členských štátov si zabezpečilo odklad až do roku 2026-2027. Implementácia zákona o ochrane prírody by mala prispieť k obnove 30 % odvodnených rašelinísk využívaných v poľnohospodárstve do roku 2030 a zvýšenie na 50 % do roku 2050 (Restore Nature, 2025).

Uvedené prípadové štúdie ilustrujú, že konflikty vyplývajú z regulácie poľnohospodárstva a environmentálnych cieľov nemajú len teoretický charakter, ale majú aj priamy dopad na poľnohospodársku produkciu. Opatrenia EÚ síce smerujú k ochrane životného prostredia, avšak na druhej strane vyvolávajú napätie medzi zachovaním produkcie a ochranou biodiverzity. Zároveň však poukazujú na to, že v praxi je ťažké nastaviť správne právne mechanizmy, ktoré by dosiahli kompromis rešpektujúci záujmy oboch strán za predpokladu minimalizácie negatívneho dopadu na životné prostredie.

Záver

Súlad medzi SPP a medzinárodným environmentálnym právom je zásadný pre udržateľný rozvoj poľnohospodárstva v EÚ. SPP a medzinárodné environmentálne právo môžu fungovať v súlade len vtedy, ak sa rozhodnutia a záväzky prijímajú s ohľadom na záujmy oboch strán, s ohľadom na vedecké poznatky, ekonomické potreby poľnohospodárov a environmentálne záväzky. Prípadové štúdie, ako zákaz neonicotínoidov v poľnohospodárstve a ochrana opel'ovačov poukazujú na to,

že environmentálne opatrenia, hoci sú nevyhnutné pre zachovanie biodiverzity, môžu vyvolať konflikty medzi poľnohospodármi a environmentálnymi organizáciami.

Pre dosiahnutie kompromisu je potrebné zaviesť efektívne mechanizmy riešenia konfliktov, vrátane arbitráže a medzinárodného práva. Zároveň je potrebné zaviesť koordinovaný legislatívny prístup a otvorený dialóg medzi aktérmi realizácie SPP a environmentálnymi organizáciami. Implementácia týchto efektívnych mechanizmov môže predísť eskalácií sporov a podporiť trvalo udržateľný rozvoj, ktorý zohľadňuje potreby poľnohospodárov aj prírody.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
prof. JUDr. PhDr. Ing. Michael Siman, PhD., D.E.A.*

Použitá literatúra

1. Valavanidis, A, 'Neonicotinoid insecticides. Banned by the European Union in 2018 after scientific studies concluded that harm honey bees' *Scientific Reviews*.
2. Blaškovič, K, 'Ochrana životného prostredia počas ozbrojených konfliktov' in J Jankuv (ed), *Vývoj a aktuálne výzvy medzinárodného práva životného prostredia* (Trnavská univerzita v Trnave; Wolters Kluwer, 2018).
3. Convention on Biological Diversity, *History of the Convention: Introduction* (2026) <www.cbd.int/history> accessed 6 February 2026.
4. Department of Agriculture, *Food and the Marine, Introduction of GAEC 2 as part of Conditionality from 2025* (2025) <www.gov.ie/en/department-of-agriculture-food-and-the-marine/press-releases/introduction-of-gaec-2-as-part-of-conditionality-from-2025/> accessed 4 February 2026.
5. European Commission, *An environmentally sustainable CAP* (2023) <https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/sustainability/environmental-sustainability/cap-and-environment_en?> accessed 5 February 2026.
6. European Court of Auditors, *Greener national agricultural plans still do not match EU targets* (2024) <www.eca.europa.eu/en/news/NEWS-SR-2024-20> accessed 4 February 2026.
7. Európska komisia, *Spoločná poľnohospodárska politika v skratke* <https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_sk#spp-na-roky-2023--2027> accessed 6 April 2022
8. *Fisheries Jurisdiction* (United Kingdom v Iceland) (International Court of Justice, Judgment, General List No 55, 25 July 1974) <www.icj-cij.org/case/55> accessed 5 February 2026.
9. Klocoková, Jana and Lindbloom, Jana, 'Environmentalizmus a poľnohospodárska prax' (2006) 38(6) *Sociológia*, 166.
10. Koprlová, J, 'Medzinárodnoprávna ochrana a zachovanie biologickej rozmanitosti v kontexte Dohovoru o biologickej diverzite a jeho vykonávacích protokolov' in J Jankuv (ed), *Vývoj a aktuálne výzvy medzinárodného práva životného prostredia* (Trnavská univerzita v Trnave; Wolters Kluwer, 2018).
11. Koreň, M, *Únia smeruje k definitívnemu zákazu neonicotinoidov, ktoré sú toxické pre včely* (2023) <<https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/unia-smeruje-k-definitivnemu-zakazu-neonicotinoidov-kotre-su-toxicke-pre-vcely/>> accessed 6 February 2026.
12. Košičiarová, S, 'Právo Európskej únie a trestná zodpovednosť v ochrane životného prostredia' in J Jankuv (ed), *Vývoj a aktuálne výzvy medzinárodného práva životného prostredia* (Trnavská univerzita v Trnave, Wolters Kluwer 2018).

13. *Lake Lanoux Arbitration* (France v Spain) (Arbitral Tribunal, 16 November 1957) 12 R.I.A.A. 281, 24 I.L.R. 101 <https://www.cawater-info.net/bk/water_law/pdf/france_v_spain.pdf> accessed 6 February 2026.
14. Majerczyk, M, *Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) a zmluva* (Európsky parlament 2025).
15. Ministerstvo životného prostredia, *Dohovor o biologickej diverzite* (1992) <www.minzp.sk/ochrana-prirody/medzinarodne-dohovory/dohovor-biodiverzite/> accessed 6 February 2026.
16. --, *Aarhuský dohovor* (1998) <www.minzp.sk/aarhus/> accessed 6 February 2026.
17. Nemcová, T and Caiati, S, *Peatlands and wetlands in the new CAP: too little action to protect and restore* (BirdLife Europe and European Environmental Bureau 2022).
18. Paris Agreement under the United Nations Framework Convention on Climate Change (adopted 12 December 2015, entered into force 4 November 2016) UNTS.
19. Restore nature, *Mid-term evaluation of National Restoration Plans* (2025) <www.restorenature.eu/en/our-work-past-actions/towards-restoring-nature-in-europe> accessed 7 February 2026.
20. Secretariat of the Convention on Biological Diversity, *Cartagena Protocol on Biosafety to the Convention on Biological Diversity: Text and Annexes* (Secretariat of the Convention on Biological Diversity 2000).
21. --, Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization to the Convention on Biological Diversity: Text and Annex (Secretariat of the Convention on Biological Diversity 2011).
22. Stehlík V, *Aplikace národních procesních předpisů v kontextu práva Evropské unie* (Leges 2012).
23. Stephens T, *International Courts and Environmental Protection* (Cambridge University Press 2009)
24. Ščerbák Š, 'Prostriedky riešenia medzinárodných sporov vyplývajúcich z ochrany životného prostredia' in Ľubica Širicová (ed), *Medzinárodné právo životného prostredia* (Právnická fakulta UPJŠ Košice 2011).
25. Ščerbák, Š, 'Prostriedky riešenia medzinárodných sporov vyplývajúcich z ochrany životného prostredia' in Širicová, Ľ, (ed), *Medzinárodné právo životného prostredia* (Právnická fakulta UPJŠ Košice 2011).
26. Široký and others, *Zelenšie Slovensko* (MŽP SR 2020) 4-5.
27. United Nations Framework Convention on Climate Change (adopted 9 May 1992, entered into force 21 March 1994) 1771 UNTS 107.
28. Rada EÚ, 'Pravidlá financovania SPP na roky 2023 - 2027' (2023) <<https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/cap-funding-rules-2023-2027/>> accessed 5 February 2026.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189